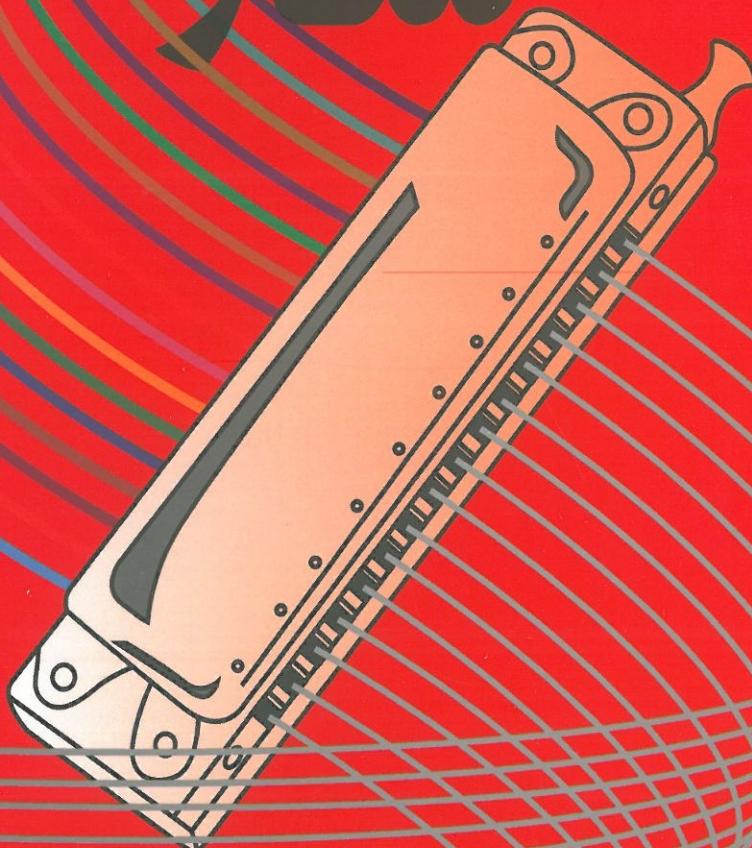


دهنه  
ساز

آغاز نواختن با



شیما و بیان

# آغاز نواختن با سازدهنی

نگارش شیما ویلیانی

مؤسسه موسیقی عارف

تهران ۱۳۹۳

## فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۹	راهنمای مطالب
۱۱	فصل اول: انواع سازدهنی
۱۶	فصل دوم: آنچه لازم است بدانید.
۲۰	فصل سوم: آشنایی کوتاه با تئوری موسیقی
۲۷	فصل چهارم: آغاز نواختن با سازدهنی
۳۶	فصل پنجم: گام در موسیقی
۳۹	فصل ششم: تکنیک‌های نواختن سازدهنی کروماتیک
۵۱	فصل هفتم: ساختار سازدهنی
۵۸	فصل هشتم: نگهداری از سازدهنی

## بسم الله الرحمن الرحيم

### پیشگفتار

موسیقی فعالیتی تفتنی و هنری صرف مختص طبقه خاصی از جامعه نیست، بلکه بخشی جدایی ناپذیر از زندگی انسان و هویت جامعه انسانی است. توصیف حالات و نغمه‌های جان‌آشنا موسیقی از عهده کلام بیرون است و جهان بدون موسیقی قطعاً جهانی بی‌رنگ و خالی از احساسات خواهد بود.

در سال ۱۳۸۳، زمان آغاز نوختن سازدهنی توسط نگارنده، منابع موجود منحصر به ارائه قطعه‌های تنظیم شده برای سازدهنی بود و سایر اطلاعات مربوط به اصول اولیه و کلی این سازِ محبوب صرفاً به صورت شفاهی در اختیار هنرجویان قرار می‌گرفت. این تجربه شخصی و لزوم جستجوی‌های مکرر جهت دستیابی به این اطلاعات، انگیزه گردآوری این اثر بوده است.

ضمن ادای احترام به محضر استادان عرصه موسیقی و به‌ویژه سازدهنی (هارمونیکا<sup>۱</sup>، قطعاً نگارش یک کتاب آموزشی دربر گیرنده تمام نکات مربوط به یک ساز اگر ناممکن نباشد بسیار دشوار است. از این‌رو، با وجود اینکه سعی شده جنبه خود آموزبودن مسائل مربوط به سازدهنی حفظ شود، بهره‌گیری از راهنمایی‌های استادان مجرّب و مراجعه به سایر منابع کامل‌کننده خواهد بود. به‌منظور تمرکز بیشتر عزیزان و باتوجه به وجود کتاب‌هایی شامل قطعه‌های تنظیم شده برای سازدهنی از درج مطالبی از این دست خودداری شده است.

جا دارد از همه عزیزانی که مرا در نگارش این کتاب یاری نمودند بی‌نهایت تشکر نمایم؛ به ویژه استاد گرانقدر، جناب آقای علی معتمدی، که با راهنمایی‌های خود و بازخوانی اثر مرا یاری نمودند و همسرم که لحظات بسیاری که برای این کتاب صرف شد متعلق به او بود.

بدیهی است دریافت نظرات شما خوانندگان عزیز تکمیل‌کننده خواهد بود.

شیما ویلیانی

زمستان ۱۳۹۲

## راهنمای مطالب

این کتاب بر مبنای آموزش گام به گام تنظیم شده و هر فصل شامل مطالبی به شرح زیر است:

فصل اول: در این فصل تاریخچه کوتاهی از این ساز کوچک در اختیار علاوه‌مندان عزیز قرار گرفته و سپس توضیحاتی درباره تعدادی از انواع سازدهنی ارائه شده است.

فصل دوم: این فصل شامل مطالب و نکاتی است که رعایت آنها در پیشبرد نحوه نواختن تأثیری شگرف خواهد داشت و طی این سال‌های کوتاه، حداقل برای نگارنده، بسیار کمک‌کننده بوده است.

فصل سوم: با تکیه بر این باور که هر امر کاربردی بر پایه اصول نظری از استحکام بیشتری برخوردار خواهد بود در این فصل سعی شده تئوری موسیقی به صورت مختصر و صرفاً در سطح مقدماتی در اختیار علاوه‌مندان قرار گیرد. پیشنهاد نگارنده این است که به مطالب این فصل اکتفا ننموده به منابع موجود در زمینه تئوری موسیقی مراجعه کرده دانش خود را در این باره، در کنار نواختن ساز، گسترش دهید.

فصل چهارم: این فصل حاوی درس‌هایی برای آموزش نواختن سازدهنی به آرامی و براساس اُکتاو میانی یک سازدهنی کروماتیک است. شانزده تمرین در این فصل در نظر گرفته شده که هریک با هدف آموزش نت‌های مربوط به هر حفره و ارزش زمانی اجرای هر نت طراحی شده است.

**فصل پنجم:** این فصل به معرفی تعدادی از گام‌های پرکاربرد موسیقی در این ساز پرداخته و نیز برنامه تمرینی درنظر گرفته شده است که اجرای آن براساس زمان‌بندی اشاره شده در جدول مربوط بیشک از شما یک نوازنده حرفه‌ای خواهد ساخت.

**فصل ششم:** تکنیک‌های اجرایی سازدهنی در واقع رنگ نواختن این ساز می‌باشد و زیبایی شنیداری قطعه‌های نواخته شده حاصل اجرای صحیح این تکنیک‌ها و سلیقه نوازنده در به کارگیری مناسب آنها است. به عبارت بهتر، امضای هر نوازنده نحوه اجرای این تکنیک‌هاست. در این فصل سعی شده به تعدادی از پرکاربردترین آنها اشاره شود.

**فصل هفتم:** به معرفی اجزاء و ساختار سازدهنی اختصاص دارد.

**فصل هشتم:** در این فصل به نحوه نگهداری و تعمیر و رفع برخی عیوب سازدهنی پرداخته شده است. البته این مورد را مدت‌آغاز قرار دهید که تعمیر اساسی این ساز را لزوماً باید به افراد متخصص واگذار کرد.

## فصل اول: انواع سازدهنی

سازدهنی (هارمونیکا) در طبقه‌بندی سازهای بادی قرار می‌گیرد. حدود ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد مسیح، مردم چین سازی را به نام «شنسگ»<sup>۱</sup> که شکلی شبیه پرنده افسانه‌ای سیمرغ داشته است می‌نوختند. در سال ۱۲۹۵، زمانی که بازرگانان بر آن شدند از شرق دور کالاهایی را تجارت کنند، این ساز را نیز با خود به اروپا آوردند. در دهه ۱۷۷۰ میلادی، مردی فرانسوی، به نام پیر آمو<sup>۲</sup>، با ایجاد تغییراتی در این ساز به خلق ساز جدیدی که در واقع نسخه اروپایی شنسگ بود نائل آمد، لیکن مخترع اولین سازدهنی فردی به نام کریستین فردریش لودویگ بوشمن<sup>۳</sup> (پسر یک ارگ‌ساز آلمانی به نام یوهان بوشمن<sup>۴</sup>) در سال ۱۸۲۱ تصویر ۱. شنسگ



در برلین بوده است. بوشمن سازی چهارگوش به اندازه چهار اینچ ساخت که فقط با دمیدن صدا تولید می‌کرد و آن ساز را «اورا»<sup>۵</sup> نامید. این ساز به آلمانی «موند اولین»<sup>۶</sup> نامیده می‌شد. در اوخر دهه ۱۸۲۰، در هایدائو<sup>۷</sup> مردی به نام ریشتر با قراردادن بیست زبانه بر روی دو صفحه زبانه ساز را بازسازی کرد و امروزه نمونه‌های زیادی از این ساز موجود است. در اینجا به توضیحی کوتاه درباره تعدادی از آنها می‌پردازیم.

1. sheng

2. Pere Amoit

3. Christian Friedrich Ludwig Buschmann

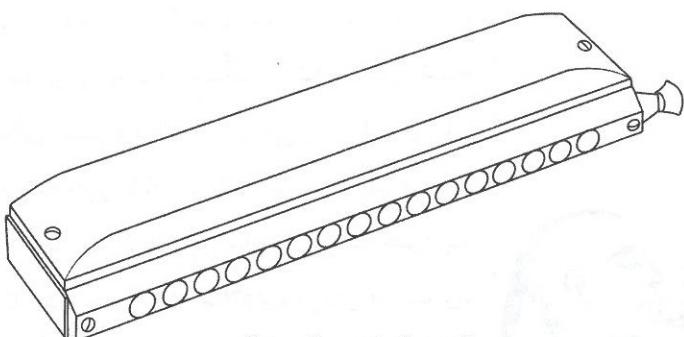
4. Johann Buschmann

5. aura

6. mund aeoline

7. Haidau

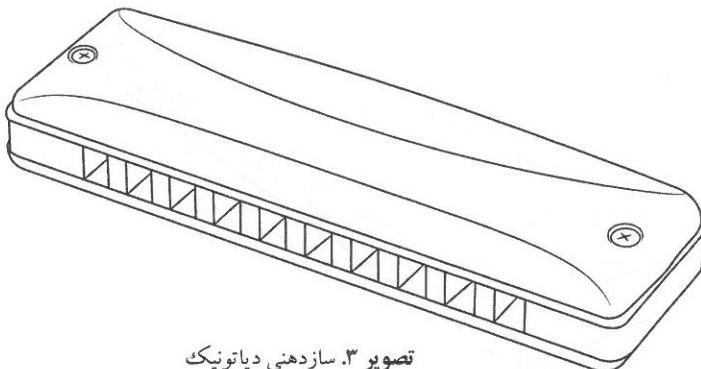
## سازدهنی کروماتیک:



## تصویر ۲. سازدهنی کروماتیک

ساختار این نوع سازدهنی به نحوی است که دارای یک مجموعه کشویی بوده (مراجعه شود به فصل ساختار سازدهنی) و تمامی نت‌های گام کروماتیک، اعمّ از نت‌های اصلی و فرعی، در آن قابل اجراست. به عبارت بهتر، هر چهار حفره در این نوع ساز اجرای یک اکتاو را به عهده داشته و استفاده از کلید در هر حفره باعث می‌شود نت نیم‌پرده تغییر پیدا کند. حفره‌های این ساز بدون استفاده از کلید صدایی شبیه کلیدهای سفید پیانو و با استفاده از کلید صدایی شبیه کلیدهای سیاه پیانو را ایجاد می‌کند. این ساز در سبک‌های کلاسیک، جَز و پاپ بسیار پُر کاربرد است. انواع مختلف این سازدهنی از هشت حفره‌ای تا شانزده حفره‌ای است که از نوع دوازده حفره‌ای به بالا به علت تکمیل تریبون اکتاوهای آن کاربرد بستری دارد.

## سازدهنی دیاتونیک<sup>۱</sup>:



تصویر ۳. سازدهنی دیاتونیک

نام دیگر این سازدهنی کوچک هارپ<sup>۲</sup> است. این ساز دارای ده حفره، و بدون کلید است. سازدهنی دیاتونیک برای گام‌های مختلف موسیقی ساخته می‌شود و برای سبک‌های بلوز، پاپ، راک و کانتری بسیار مناسب است. دارای سه اکتاو بوده و نت‌های اصلی با دمش و مکش در حفره‌ها و نیم‌پرده‌ها با تکنیک بند قابل اجراست. انواع مختلف این سازدهنی از چهار حفره‌ای تا شانزده حفره‌ای است. در نوعی از این سازدهنی تعدادی از حفره‌ها دارای سوپاپ می‌باشند و به طور کلی با این نوع سازدهنی می‌توان طیف وسیعی از رنگ‌نوت‌ها را به خوبی اجرا کرد. جانمایی نت‌ها در سازدهنی با کوک دو مأمور به شکل زیر است:

do	mi	sol	do	mi	sol	do	mi	sol	do		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
ré	sol	si	ré	fa	la	si	ré	fa	la		
ré	sol <sup>♭</sup>	si <sup>♭</sup>	ré <sup>♭</sup>		la <sup>♭</sup>						
fa	la			la <sup>♭</sup>							

نمودار ۱. جانمایی نت‌ها در سازدهنی دیاتونیک

<sup>1</sup>Diatonicharmonica